

Gruppboendet "Lillbeckis"

I ett elva våningar högt hus i förorten Akalla utanför Stockholm bor 35 personer med psykiska funktionsnedsättningar i ett gruppboende. Av dem har 30 ingen ordnad sysselsättning och många är kvar i sina lägenheter hela dagarna. Gruppboendet kallas i grannskapet för "Lillbeckis". Nu finns planer på förändringar. Sådana har funnits tidigare.

Det är lunchtid och Lars, som egentligen heter något annat, har precis fått en smörgås under sitt besök i RSMH:s lokal i Akalla. Han berättar att det inte längre serveras lunch i gruppboendet där han bor.

– Visst är jag hungrig ibland. Men man vänjer sig. Tidigare fick vi frukost, lunch och middag. Nu är det bara frukost och middag och på helgerna äter vi brunch och middag. En gång har jag lagat mat i min lägenhet och då blev det prinskorv.

Att lunchen drogs in var för att de boende skulle förmås att lämna sina lägenheter och inta sin måltid på Träff 10:an, en träfflokal som serverar lunch för 35 kronor. En del tycker det är för dyrt, andra att det ligger för långt bort. Bara två eller tre personer av dem äter där.

Lars har sedan han flyttade till gruppboendet för några år sedan varit på Träff 10:an två gånger och några gånger på aktivitetscentret Sesam i Rinkeby. Till RSMH:s lokal som ligger i närheten går han ofta.

– Det är jättebra att gruppboendet finns eftersom jag inte klarar av att bo själv. Men jag har försoffat mig och blir trött av medicinerna och brukar sova ett par timmar efter frukosten om jag inte går hit, säger han och frågar om han kan få växla till sig några enkronor eftersom han behöver dem till kaffeautomaten som installerats i gruppboendet. Den kom dit efter det att man av besparingskäl dragit in den gemensamma fikastunden på kvällen.

Akalla gruppboende startade 1995 i samband med psykiatrireformen. Flera patienter från Beckomberga sjukhus flyttade in. Snart hade tre våningsplan fyllts upp med sammanlagt 24 hyresgäster, åtta på vardera våning. I början av 2000-talet utökades det till 32 platser och idag bor där 35 personer.

Dessa får hjälp av 14 anställda, i huvudsak skötare. Varje anställd är förste kontaktman för tre till fem personer och andre kontaktman för ytterligare 5-8 personer. Arbetets inriktning beskrivs som miljöterapeutiskt med ADL- träning*.

– Eftersom hjälpen inte utgår ifrån de enskildas behov får alla anpassa sig efter de som behöver mest hjälp. Det har gjort att många efter ett tag fungerar på en lägre nivå än vad de gjorde innan de kom hit, säger Jan Lundberg som arbetar på gruppboendet.

Conny Olsson har bott i Akalla sedan 1974 och var med och startade Träff 12:an för många år sedan dit många av de som bodde på gruppboendet gick och åt lunch billigt. Det lades ned för några år sedan då huvudmannen inte längre ville betala. På nära håll har han följt Akalla gruppboende sedan starten och känner flera av dem som bor där.

– Många har blivit sämre – det är helt klart. Delvis beroende på att de blivit äldre. Men de blir sittandes i sina lägenheter och kommer inte ut.

Eva Pauli är chef för gruppboendet sedan drygt ett år tillbaka. Hon menar att alla problem som kommer fram måste diskuteras.

– Men en chef på mellannivå styr inte över budgeten. Jag anser att vi behöver större personaltäthet, vilket skulle göra det möjligt med mera sociala aktiviteter, säger hon och tycker att gruppboendet behöver differentieras.

Med psykiatrireformen skulle de sociala insatserna förbättras för människor med psykiska funktionsnedsättningar och gruppboenden inrättas i hemlika miljöer. I Stockholm stads egna riktlinjer från 2002 sägs att det ska vara "ett litet antal lägenheter". Personal har också vid upprepade tillfällen framfört kritik till ledningen om hur gruppboendet utvecklats.

2003 gjordes dessutom en anonym anmälan till Socialstyrelsen. I den berättas att flera av

hyresgästerna inte lämnat bostaden under långa perioder, att de flesta inte har sysselsättning och saknar ekonomiska medel till fritid och nöjen, att det finns en slentrianmässig syn på medicinering och att vissa inte träffat sin läkare på över ett år. Socialstyrelsen tog anmälan på allvar och träffade ledningen men avslutades ärendet utan åtgärd.

En annan skrivelse några år senare från personal vid rehabiliteringsenheten i Kista ger en rad exempel på hur flera av lägenheterna i gruppboendet förfallit och av det skälet sanerats, även av Anticimex. Där sägs också att många av de som bor där försämrats psykiskt. Trots att ledningen säger att problemen uppmärksammats och att rutinerna ska ses över sker ingen förändring. Missnöjet hos personalen växer och en ledamot i Kista stadsdelsnämnd tar del av kritiken och skriver till enhetschefen: ”I kritiken framkommer också att personaltillsättningar varit tvivelaktiga; chefer som tillsatt vänner eller bekanta. Personal som kommit i beroendeställning till chefer och att detta sammantaget skapat otillbörlig lojalitet och upplevts som nepotism.”.

I brevet ställs också frågan vad som hänt med den polisanmälan som gjordes då en anställd med största sannolikhet tillskansat sig 13 000 kronor från en av de som bor i gruppboendet och att två andra på sannolika skäl blivit av med sammanlagt 14 000 kronor. I sitt svar skriver ledningen att det är polisens sak att utreda. Något åtal blir det aldrig, trots att det måste betraktas som grov stöld. Saken löstes genom att förvaltningen ersatte de som blivit av med sina pengar.

Under en period kring 2007 skapades entusiasm i personalgruppen, ett ambitiöst åtgärdsprogram drogs igång där man började med att kartlägga problemen. Synpunkter samlades in där det bland annat framkom att det fanns stor erfarenhet och kunskap i personalgruppen och att dessa månade om de boende. Däremot var kritiken mot den ledning man haft stor.

Åtgärdsprogrammet rann dock snart ut i sanden.

Ulla Malmsten är anställd på gruppboendet och är kritisk till hur ledningen genom åren hanterat stället. Ett av många exempel hon nämner är från sommaren 2008 då hon och en kollega hjälpte några av hyresgästerna att kopiera upp en namninsamlingslista som skulle sändas till stadsdelsnämnden då hyresvärden utan de boendes tillstånd gått in och plomberat balkongerna. Skälet till det var att det fanns en misstanke om att någon slängt ned en fimp på ett tak längre ned i fastigheten och som orsakat en mindre brand. Plomberingen uppmärksammas lokalt i media och kritiserar av en tjänsteman på Socialstyrelsen.

– Av min chef fick jag höra att jag uppträtt illojalt, säger Ulla Malmsten

– Men värre är all missriktad besparing, fortsätter hon, som försvårar möjligheterna att stödja de som bor i gruppboendet. Vi hade till exempel bussremisor tidigare som vi kunde använda till dem som inte hade pengar till att köpa egna. På det sättet kunde vi komma ut och göra saker tillsammans. De drogs in för en tid sedan, vilket har gjort det ännu svårare att motivera de boende att göra saker, säger hon och poängterar att det finns de som trivs bra i gruppboendet.

– Men många yngre fastnar i sina lägenheter, mår sämre, får mer medicin, blir tjocka och får diabetes. Det blir en ond cirkel.

En av dem är Kalle (heter något annat). Han har enligt uppgift, november 2009, inte varit utanför gruppboendet sedan sommaren. Den person som såg till att han kom dit ångrar det idag.

– Han har blivit så mycket sämre sedan han kom till gruppboendet, ligger mest och sover om dagarna. Jag har försökt vädja om att medicinerna måste sänkas, men utan resultat.

I den anmälan som gjordes till Socialstyrelsen 2003 beskrevs också den medicinering som flera av hyresgästerna hade, liksom biverkningar av densamma. Anmälaren skriver att mycket talar för att flera fått läkemedelsskador.

Under senare tid har medicindoserna minskat men fortfarande menar personal att doseringar hos flera gör att de inte orkar ta sig för något på dagarna. En av de boende måste till exempel väckas klockan tre på natten och ta Akineton mot extrapyramidala (darrningar och stelhet) biverkningar för att kunna kliva upp på morgonen.

Psykosektionen inom Järvapsykiatrien har behandlingsansvaret för de flesta av de boende på gruppboendet. Sektionschef är kurator Helena Persson. Hon menar att det inte finns något

egenvärde i att medicinera mer än vad som är nödvändigt.

– Inte sällan blandas biverkningar av mediciner ihop med negativa symtom på psykisk sjukdom, vilket kan vara en förklaring till att man har svårt för att lämna sin bostad. Om personal tycker att någon har för hög dos ska de ta upp det med den behandlande läkaren.

Även hon känner till problemen på gruppboendet och menar att frustrationen finns på många nivåer, inte minst över den lagstiftning som inte ger dem som tillhör personkrets tre, som de flesta av dem som bor i gruppboendet tillhör, rätt till daglig sysselsättning.

– Nu har vi ett bra samarbete med de som arbetar där och genom den utbildning vi startat höjer vi kompetensen både för personalen på gruppboendet och anställda hos oss. Det tror jag kommer leda till att det blir bättre både individuellt och strukturellt för de som bor där.

Det hoppas också Ulla Malmsten men tror att det behövs genomgripande förändringar för att frigöra sig helt från den gamla institutionstraditionen.

– Likheter med Beckomberga där jag arbetade tidigare är många. Men på den tiden hade vi i alla fall resurser att kunna göra olika saker med våra patienter, säger hon.

Jämförelsen med Beckomberga ställer också frågan hur mycket Akalla stadsdelsförvaltning satsar på de som bor i gruppboendet jämfört med vad landstinget gjorde då vården bedrevs inom psykiatrin. En psykiatrisk slutenvårdsavdelning med 35 platser kostar i dagsläget cirka 37 miljoner per år eller 4542 per vård dag**. Budgeten för gruppboendet i Akalla är på 8 miljoner per år och med en dygnskostnad på cirka 800 kronor. Även en jämförelse med ett slumpvist utvalt gruppboende i en annan del av Stockholms stad visar på betydande skillnader, där är dygnskostnaden nästan dubbelt så hög.

– Det vet du säkert lika bra som jag att det är en låg kostnad och det är inget vi är stolta över, säger nuvarande enhetschef Ulrika Axelsson. Och jag delar uppfattningen som många har att boendet måste omstruktureras. Vi kan inte ha ett institutionsliknande boende.

När jag besökte gruppboendet 2007 var det 32 personer som bodde där. Då sade den dåvarande enhetschefen att gruppboendet skulle omstruktureras. Nu bor där 35.

– Jag har varit chef här i sex veckor och vi sitter just nu i budgetförhandlingar, därtill måste vi också ta hänsyn till Lag om valfrihet där de boende ska ha möjlighet att välja. Men det här är en prioriterad fråga.

I en skrivelse som jag tar del av efter samtalet med enhetschefen sägs dock att man ska se över vilka som kan flytta till egna lägenheter samtidigt som personer från HVB-hemmen ska tas hem och som då kan ”fylla upp platserna på Akallaboendet”. Än en tid lär Akalla gruppboende kallas för ”Lillbeckis ” i grannskapet.

Tommy Engman

*allmän daglig livsföring

** Uträkningen utifrån en avdelning med 24 platser vid Psykiatrin Södra där personalkostnaden är 24 miljoner kronor. Ingår gör administration, utbildning etcetera. Priset är det lägsta inom Stockholms läns sjukvårdsområde.